

Odšla je domov. A ni mogla ostati v zaduhli sobi. Nikakor! Njeno srce se je preveč razširilo, da bi je mogle stene uklepati, razliti je mora v stvarstvu svojega Stvarnika, v naravi. Odloži svoj venec, ki naj bi bil odslej spomin in priča njene zaveze z Bogom, in odhiti mej cvetje v prosto naravo, da pod milim nebom pošlje v nebo svoje srčne želje in čustva. Tudi rokávce si zaviha, da bi se kaj ne pomazala snežnobela obleka, ki je zunanji znak njene dušne lepote in ki jo hoče tudi spraviti in skrbno hraniti v spomin današnjega presrečnega dne.

Tam med cvetjem zagleda metuljčka, ki se lahkotno ziblje nad cvetlicami, srkajoč iz njih dišečega medu.

Vse stvari po naravi jo danes učé. Nežna cvetlica ji pripoveduje o lepoti nedolžnosti, metulj jo uči krepostij. Kakor srka sam iz cvetk le blagodejni med in se ogiblje strupenih cvetlic, tako naj se tudi ona ogiblje greha in strasti, a nabira naj blagodejnega medu krepostij.

Vse je danes uči, a ona sama je tudi dovzetna za te nauke. Saj je obljubila Odrešeniku le zanj živeti.

Taka je slika pobožne deklice na dan prvega svetega obhajila, taka naj bo slika vsake duše na dan največje sreče mladinskih let! Milodejni žarki te mladinske sreče naj pa še dolgo odsevajo — tje v pozna leta — prav do zadnjega obhajila, svete Popotnice v rajsko srečo!

Bogastvo in beda.

(Povest. — Spisal E. Lampe.)

II.

Glvornica gospoda Staniča je bila na koncu mesta. Bila je velikanska hiša z mnogimi dimniki, izmej katerih je bil najvišji skoro tako visok kakor zvonik vaške cerkve, in je pihal iz sebe črn, gost dim, da so se kar oblaki delali na nebu. Okolo nje je bil visok trden zid, ki je branil ljudem, da niso videli s ceste na dvorišče tvornice.

Že je legel mrak na zemljo, ko so se odprla velika vrata tvornice, in delavci so vreli iz nje na prosto. Bili so večinoma suhe postave in bledih obrazov; poznalo se jim je, kako jim delo v tvornici škoduje na zdravju in moči.

Precej za možmi se usuje iz tvornice krdelo dečkov-delavcev. Nekaj se jih obrne proti bližnjim vasem, drugi pa gredo v mesto. Mej temi je tudi naš znanec Murnikov Tonček. Hitro gre proti domu, ki je v siromašnejšem delu mesta. Tam vstopi v nizko hišico.

„Dober večer!“ pozdravi prijazno, ko pride v nizko temno sobico. Približa se tiho postelji v kotu, kjer je ležala bolna žena, prime rahlo njeno roko in vpraša tiho: „Kako vam je, mati?“

Tu se pa oglasi iz družega kota polglasni: „Pst, pusti mater spat!“ Hitro stopi Tonček nekaj korakov od postelje proč in se približa očetu, ki je sedel na skrinji v kotu. Prišel je bil malo prej tudi iz tvornice, in ko je videl, da spi bolna mati, sedel je tiho, podprl glavo v dlan in mislil.

Bile so to težke, mučne misli. Tudi on je bil delavec v tvornici gospoda Staniča. S pičlim zaslužkom se je dalo pač shajati v srečnih dnevih, ko je bila žena zdrava in si je še poleg kaj prislužila. Pa prišla je nalezljiva bolezen, ki je pobrala dva otroka, in sedaj je zbolela še žena. Bolezen pa stane denarja, in zato je zabredel Murnik v dolgove, ki so ga hudo skrbeli. Zato je moral dati tudi Tončka v tvornico, da bi si še on kaj zaslužil. Danes pa je zvedel v tvornici novico, katera ga je jako vznemirila. Ni se upal govoriti o tem niti z bolno ženo niti s Tončkom, da ju ne bi brez potrebe užalil. Pa oglasil se je Tonček sam:

„Oče, kaj pravite, ali je res to, kar si delavci pripovedujejo? Pravijo, da nas bo veliko odpuščenih od dela, ker nas ne rabijo.“

Oče Murnik migne Tončku, da naj pride k njemu v kot. Ni hotel govoriti na glas, da bi tega ne slišala morda bolna mati, ker bi skrb gotovo škodovala njenemu zdravju.

Tu se pa oglasi bolnica, vzbujena od Tončkovih besed: „Kaj praviš, Tonček, kdo bo izgubil delo?“

„Delavci pri nas.“

Bolnica se skloni po koncu: „Moj Bog, ali tudi vidva? Povejta, zakaj!“

„Nič hudega ni še sedaj“, miril je oče Murnik prestrašeno ženo. „Počakati moramo, kako bo Bog z nami ukrenil. Sedaj še ni nikdo odpuščen od dela.“

„Bojé se pa vendar nekateri zelo“, menil je Tonček. „Podobnikov, ki je nekaterekrati zamudil delo, misli gotovo, da bode moral iti, in še marsikdo. Zlasti tam, kjer je po več delavcev iz jedne rodbine, silijo drugi, da naj jeden pusti delo, češ, naj živi od zaslužka jednega cela rodbina, da ne izgubi zaslužka kak drug revnejši. Pa povejte mi, oče, kako je to prišlo?“

„Čisto naravno“, razlaga oče. „Tako se mnogokrat dogodi po velikih tvornicah, kjer se jedne vrste blaga silno veliko izdeluje. Pomisli, da mora tvorničar blago prodati kupcu, in če kupca ni, tudi blaga ne potrebuje. Čemu bi potem še naprej delal? Toliko časa mora prenehati, da poprodá blago, ta čas pa nima dela za delavce, in ti trpé bedo, ker nimajo zaslužka.“

„Tolikokrat se mi je že čudno zdelo, da je na svetu vse tako nejednako razdeljeno“, vtakne se vmes Tonček. „Zakaj naj človek dela za družega? Vsak naj bi delal sam zase, pa bi bilo vsem prav!“

„Ne bi bilo prav, ne“, odgovori oče Murnik. „Ali znaš sam sebi narediti črevlje? Ali si znaš sam napraviti obleko, moko, kruh, in kar je še treba? Mora biti navezan človek na človeka, in sprejemati drug od družega, kar rabita za življenje.“

„To je že res“, izgovarja se Tonček, ko vidi, da se je prenaglil. „Pa zakaj smo mi reveži, drugi imajo pa vsega dosti?“

„Bog vé, kako je prav. Danes je ta na konju in oni bos, čez nekaj časa je morda narobe. Vsak človek ima svojo merico veselja in trpljenja. Če izprazni vso merico veselja že na zemlji, pa na onem svetu nič ne dobi. Tako se na smrtno uro že vse poravná.“

„Večerjat pojdiva, večerjat“, prekine mati razgovor, „saj potem lahko naprej modrujeta. Ker nisem mogla sama iz postelje, skuhala je soseda krompir; tam-le na ognjišču se greje.“

Brž skoči Tonček k ognjišču in prime lonec. Pa obrne se nazaj k očetu. „To je tudi res, kar ste rekli, oče, pa, kaj mislite, katera merica je večja, ali merica veselja ali trpljenja? Jaz pravim, da mora biti določeno za vse ljudi jednako.“

Oče Murnik se nasmehne Tončkovi gorečnosti. „Jaz pa pravim, da niso vsi jednaki, ker si to merico vsakdo sam določi. Zakaj pa imamo pamet? Gotovo zato, da si izberemo srečo. Kdor je v mladosti priden, temu merica veselja vedno rase, in kadar pride na oni svet, ima toliko sreče, da si je prej še misliti ni mogel. Kdor pa je zloben, temu se polni kupa trpljenja, in izpiti jo mora do dna. Marsikdo v bogastvu več trpi, nego revež v bedi.“

Med tem je Tonček postavil jed na mizo. Po kratki molitvici sta zajemala oče in sin preprosto jed. Celi dan sta delala, in zato jima je dišala, kakor bi bila iz gosposke kuhinje.

Kmalu odloži Tonček žlico in seže po knjigi, ki je ležala na omari. Rad je čital kako stvar. Od začetka se mu ni ljubilo, ker je prišel truden domov zvečer, a oče mu je rekel, da naj bere, drugače bo pozabil. Mnogo-krat je čital na glas, da so poslušali vsi.

A danes mu ni rekel nihče, da naj bere na glas. Stariši so imeli težke skrbi. Oče Murnik je popravljaj staro leseno orodje, katero je sililo že vsak-sebi, mati pa je premišljevala.

„Vesta kaj“, pravi slednjič, „ni mogoče, da bi nas zapustil gospod Stanič sedaj in nam vzel zaslužek.“

„Lahko se zgodi“, odvrne oče, „delavcev je preveč, dela premalo, zlasti moške radi odpusté, kadar ni težjega dela. Morda dobim drugje službo. Poskusil bom.“

„A kje? Saj si se že trudil dosti, pa povsod ti je izpodletelo. O Bog, kaj bo?“

Oče je molčal. Ni vedel, kaj bi počel. Menil je, da je najbolje še malo počakati, kako se izide.

Tonček je slišal pogovor, in bolelo ga je, da sta oče in mati žalostna. Krepko se vstopi pred očeta in vsklikne:

„Ne bodo nam vzeli zaslužka, ne; jaz pojdem sam k gospodu Staniču, saj pride te dni domov, in prosil ga bom, tako prosil, da se bo gotovo udal. Nele najst ur na dan, dvanajst, trinajst hočem delati, le, da vam ne bode treba skrbeti za prihodnost. In zdravil bom kupil za mater, da ozdravé; bom jih že zaslužil. Le nič se ne bojte!“

Lepo je bilo videti vitkega dečka, ko je stal sredi sobe in vroče za-trjeval, kako bo delal in rešil stariše nadlog. Ljubezen do starišev in pogum

sta mu sijala z obličja, in videlo se mu je, da sta delo in pomanjkanje njegovi duši dala nekaj moškega, krepostnega.

Začudena sta gledala roditelja svojega sina, in vkljub skrbem jima je zasijal v srcu gorek žarek veselja nad tako blagim otrokom.

Tonček pa je ta večer legel k počitku s trdnim sklepom, da poskusi vse, kar more. Dolgo je premišljeval, kako bi govoril in prosil, in ko je zaspal, sanjalo se mu je, da je prislužil veliko denarja in najboljših zdravil, in da je ozdravil mater in jo posadil na zlat voz s štirimi konji.

III.

Gospod Stanič je prišel domov. Veliko veselje je zavladovalo v hiši, ko je sprejela svojega gospodarja nazaj. Posebno vesel je bil pa Milček. Jako je ljubil in spoštoval svojega očeta, a tudi bal se ga je, ker je vedel, da so očetove besede stroge in zahtevajo pokorščine. Pa dečku je bilo že dolgčas vedno doma, in upal je, da bo vse drugačno življenje, če bo hodil z očetom na sprehod in v posete.

Tudi gospod Stanič je bil svojega Milčka vesel, vsaj od začetka. Lepo je bil vzrasel in rudeča lica je imel, da ga je bilo veselje videti. Le preveč otročji in razposajen se je zdel očetu, pa tolažil se je: „Saj je še mlad. Bo se že še spametoval.“

Bilo je v nedeljo popoldne. Milček je metal žogo v veži, mali psiček Hektor je pa skakal za njo. Kmalu se je naveličal Milček te igre; sam je bil, in zato se mu je zdela igra pusta. Na mizi je imel razpostavljene vojake. Začel jih je razvrščevati, da bi si ž njimi pregnal dolgi čas. Stali so po dva in dva in s puško na rami ljuto gledali, kakor bi se hoteli spustiti v dir nad sovražnika. Postavil jih je sedaj nasproti v dve kardeli, kakor bi bila bitka. Hektor pa je skočil na stol in gledal na mizo, čakaje, kaj bo. Pa vojaki so stali vedno jednako mirno, grdo so gledali, pa nič se premaknili; vedno so merili, pa nikdar ustrelili. Tudi to je presedalo Milčku in ježno je mahnil z roko in jih prevrnil, da so se prekucnili generali in prostaki drug čez drugega.

Hektor je mižal in glavo povetil. Kaj naj bi bil storil Milček, da si prežene dolgi čas? Poskusil je s Hektorjem ter mu malo ponagajal. Pa ta je želel miru, skočil s stola in legel pod mizo. Milček zopet ni vedel, kaj bi počel. Kako pusto se zdi življenje človeku, kadar nima koristnega dela!

Deček je sedel na stol in premišljeval, kaj bi počel, da bi mu bolj prijetno prešel dan. Pa se spomni, da je videl v velikem oknu neke prodajalnice izpostavljenega velikega konja, ki se je gugal in nosil na hrbtu sedlo s stremenom.

„Ta bi bil zame, ta, ravno tega pogrešam“, vsklikne in skoči v sobo, da poprosi očeta zanj.

Gospod Stanič je sedel v naslonjaču pri mizi in nekaj čital. Najbrž mu ni bilo prav všeč, da ga deček moti. Ta pa razlaga, da ravno takega konjiča bi potreboval in da njegovi vojaki so vsi za nič, in da nima nobene prave

igrače, s katero bi se mogel zabavati. Končno prosi očeta, da mu naj kupi takega konjiča.

Gospod Stanič je nevoljno poslušal te besede, in slednjič rekel: „Iz tega ne bo nič. Ti za igrače preveč porabiš. Dosti si že velik, rajši si z berilom krati čas.“

Ves poparjen je bil Milček, ko je to slišal. Še jedenkrat je prosil, pa zaman. Stopil je ven v vežo in ves hud sedel na stol nazaj. Pa ni mogel mirovati. Vstal je in tekel k oknu, tam glavo naslonil na mrzlo steklo in pre-mišljeval, kaj bi sedaj storil. Sklenil je, da bi si sam kupil konjiča, če bi imel denarja.

Tu potrka nekdo na duri. „Prosto!“ oglasi se Milček in hiti odpirat. Pa za korak stopi nazaj, ko vidi — Tončka.

Stari gnjev se mu je zopet vzbudil, in neprijazno ga vpraša, česa želi.

„Ali bi mogel govoriti z gospodom Staničem?“

„Kaj pa hočeš od mojega očeta?“

Tončku se je malo sitno zdelo, da bi se z dečkom razgovarjal o svoji revščini, zato je vprašal še jedenkrat, če more do gospoda. Milčka pa je to žalilo, in trdo je rekel: „Meni povej, tukaj je naša hiša.“

Sobina vrata se odpró in gospod Stanič pogleda, kdo je prišel. Tončka vpraša, kaj da hoče. Ta mu pové, da bi rad ž njim govoril, in gospod ga pelje v sobo.

Milček je stal pred vrati in premišljeval, čemu je prišel Tonček. Ali ga je prišel tožit? Ne, kaj drugzega mora biti. Pa vendar bi lahko očetu povedal, kako je bilo oni dan pri gospodu župniku, posebno, ker ga je sedaj tako grdo odpravil.

Stopil je v sobo, da bi slišal, kaj da je. Gospod Stanič in Tonček sta stala v drugi sobi, Milček pa tiho v prvi. Slišal je, kako je revni deček popisoval očetu svoje siromaštvo, in kako je prosil, da ga naj pusté v službi. Gospod mu je obljubil, in skoro je imel Tonček stopiti ven. Tu pa vidi Milček na mizi denar-petak, katerega je tam pustil oče. Kar zbodel ga je ta pogled. Konjič, denar, — to dvoje je premotilo hipoma dečka, in stisnil je petak v žep. Nato pa je smuknil urno skozi duri ven. Za njim pa pride Tonček in gre doli čez stopnice.

Milček je bil razburjen. Še nikdar ni vzel tako skrivaj denarja. Kar teti je rekel, pa je dobil; oče pa je tako hud, tako trd, da ne dá ničesar. Ali je bilo prav, da je vzel? Ali naj dá denar nazaj?

Iz teh mislij ga vzdrami nagli korak očetov: „Milček, takoj pokličí dečka nazaj!“

Prestrašen je stal pred očetom; osupnilo ga je, da je oče tako razsrjen. Ta pa še trje ukaže: „Takoj ga pripelji, deček je tat!“

Kri je šinila v obraz Milčku, in takoj si je bil svest svoje pregrehe. Bolj, da bi ušel očem očetovim, nego da bi izpolnil povelje, stopil je doli po stopnicah. Najrajši bi bil videl, da bi bil Tonček že odšel, a če bi se vrnil brez njega, bi se le izdal, saj je bil deček še komaj stopil iz hiše. Ko ga dohiti, reče mu bojazljivo, naj pride nazaj. Vrneta se pred očeta.

„Vrni, kar si ukradel!“ bile so jedine besede, s katerimi je ta sprejel Tončka.

„Gospod, jaz nisem ukradel ničesar“, tajil je ta.

Milček pa je stopil v kot, grizel se v ustnice in čakal, kaj bo iz tega.

Ko je Tonček vstrajno tajil, reče mu gospod Stanič kratko in odločno: „Da si ti ukradel denar, ne dvomim; zato izgubita od danes službo ti in tvoj oče. Takih ljudi jaz ne bom redil. Kar si ukradel, bodi vama za odškodnino, ker takoj izgubita zaslužek.“

Gospod Stanič pokaže dečku vrata in jih zapre za njim. Potem stopi nazaj v sobo, pogleda še jedenkrat na mizo, kjer je ležal prej denar, potem pa zamrmra: „Vse nepoštene in zapravljive delavce izženem iz tovarne. Saj še poštene nimajo dostikrat kruha.“

Milček pa je hodil ta dan pobit po sobah. Pekla ga je hudo vest. V žepu je tiščal ukradeni denar, in stokrat sklenil, da ga bo dal nazaj, kjer ga je vzel, pa vedno se je premislil iz strahu pred kaznijo in sramoto.

(Dalje prihodnjič.)

V g o z d u.

Cvetoči maj
Prinesel je
Na zemljo raj.
In ptičice
Zapele so
In cvetke nam
Vzcvetele so.
Lehák šepet
Gre skozi gozd,
V srce zaveje
Nam radost.
Aj, z Bogom hram
In pusta peč!
Na polje zdaj
In v gozd šumeč!
Pravljic ne bomo
Slušali,
A bomo jih
Okušali.

Maline črne
Vabijo:
„Ná nas in jej!“
In če mudi
Ti se naprej,
Zagrabijo
Ti plašč: „No, daj,
Pokusi vsaj

Le jedno, dve,
Kako okusne
Smo, sladke.“
In veverica
S smreke tam
Se norca dela:
„Kumek, kam?
Če moreš, pa
Ujemi me
In v torbi s sabo
Vzemi me!“
In če potekel
Si za njo,
Se zabablja:
„Ho ho ho ho!“
Po deblu gor
Je šinila,
Med vejami
Izginila,
In zdaj je tu
In zdaj je tam,
A ti ne veš,
Ne kod, ne kam!
Da, kod od tod
Domov je pot?
Tako temná,
Tako strašno
Je sredi resnih

Teh dreves...
Temine me
Obkrožajo...
A vejice
Me božajo,
Prijazno me
Tolažijo
In pot domov
Mi kažejo:
Pred mano se
Razmikajo,
Za mamó spet
Se stikajo...
Prijateljice,
Hvala vam;
Zdaj vidim že
Domači hram...

„Pa kje si bil,
Porednež tak,
V ta pozni mrak?
Kaj ni te strah?“

„Strah? Mene? Ah!
Saj komur gozd
Prijazen je,
Neznana mu
Bojazen je!“

Smiljan Smiljanič.

